

Laudáció a százéves Magyar Nyelvtudományi Társaságról*

„Minden nemzetnek féltett kincse és védő pajzsa a nyelve” – ennek a gondolatnak a jegyében és ennek az épületnek egyik üléstermében alakult meg 1904. október 22-én a Magyar Nyelvtudományi Társaság. Alapítói kettős céllal hívták létre: egyrészt a magyar nyelv tudományos kutatásá-

---

* A Magyar Örökség és Európa Egyesület kuratóriumának határozata értelmében Magyar Örökség-díjjal tüntették ki a Magyar Nyelvtudományi Társaságot. A laudáció 2004. december 18-án az ünnepélyes díjátadáson hangzott el a Magyar Tudományos Akadémia székházának dísztermében. – A szerk.

ra, másrészt a nyelv ügye iránti közérdeklődés felkeltésére. Céljai megvalósítására fő tevékenységi formái: felolvasó üléseken előadások tartása, folyóiratában a kutatási eredmények közlése. A felolvasó ülések a társasági élet eleven színterei: itt mutatkozott be a kezdő fiatal kutató, de itt mutatta be érett eredményeit a nyelvtudomány elismert művelője. Folyóirata, a Magyar Nyelv, amely 1905 januárjában Széchenyi Istvánnak a nyelvről fogant gondolataival indult útjára, az újabb tudós nemzedékek nevelésében is jelentős szerepet töltött be. Szerkesztői: Szily Kálmán, Gombocz Zoltán és Melich János, Pais Dezső és Benkő Loránd a nyelvtudománynak legkiválóbb képviselői.

A Társaság története két korszakra oszlik. Az elsőben, 1904-től 1949-ig, Szily Kálmán, Szinnyei József és Zsirai Miklós vezetésével a magyar nyelvtudomány legfontosabb fórumává vált. Ez időben bontakozott ki a nyelvtörténeti munkálatokban az az irányzat, amelyet a külföldi szakirodalom „budapesti iskola” néven tart számon. A Társaság történetének második korszaka 1949-cel kezdődik és tart napjainkig. Működése szempontjából lényeges változás, hogy az új központi tudományirányítás 1949-ben létrehozta a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetét, az egyetemi és főiskolai tanszékek pedig a következő évtizedekben új nyelvészeti kutatóhelyeket építettek ki. Ezzel a tudományos feladatok elvégzése a továbbiakban megoszlott a három intézményrendszer között. Változtak a kutatási témák is. Korábban túlsúlyban voltak a nyelvtörténeti stúdiumok, e korszakban kiemelkedő művelői Pais Dezső mellett a Társaság elnökei: Kniezsa István, Bárczi Géza, Benkő Loránd. Újabban viszont előtérbe kerültek a leíró nyelvészeti kutatások. A Magyar Nyelv, amely immár századik évfolyamába lépett, jó ideje mindkét irányzat publikációinak lehetőséget nyújt. A változások új tevékenységi formákat is létrehoztak. A fővárosban és a vidéki kutatóhelyeken a Társaság, önállóan vagy az említett intézményekkel karöltve konferenciákat, emléküléseket, vándorgyűléseket, szimpóziumokat, országos és nemzetközi kongresszusokat rendez, s ezáltal működésének nagyobb nyilvánosságot és szélesebb körű hazai és külföldi közönséget biztosít.

Az elmondottakat összegezve megállapíthatjuk, hogy legnemzetibb tudományunk letéteményese a Magyar Nyelvtudományi Társaság. Híven ahhoz a jelmondatához, amelynek jegyében alakult, a nemzet féltett kincsét kutatta és tudományát művelte száz esztendőn át.

ÉDER ZOLTÁN